

ЗЕМЕЛЬНОЕ, АГРАРНОЕ, ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

УДК 349.42

ПРО РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ З ДЕРЖАВНОЮ ПІДТРИМКОЮ В УКРАЇНІ

Гаррі КЛЕРІНІ,

здобувач кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

SUMMARY

The article analyzes the development of legislative support for agricultural products insurance with state support after independence of Ukraine. It is alleged that the legal regulation of such relations are a common normative legal acts and acts of technical nature, devoted to agricultural production insurance with state support. A selection of 5 periods of the legislation on insurance of agricultural products with state support, since 1991 until today, the last of which began with the 2012 adoption of the Law of Ukraine "On peculiarities of agricultural products insurance with state support" of 9 February 2012.

Key words: agricultural products, insurance, government support, periods of law.

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано розвиток законодавчого забезпечення страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою після проголошення незалежності України. Стверджується, що правове регулювання таких відносин здійснюється як загальними нормативно-правовими актами, так і актами спеціального характеру, присвяченими саме страхуванню сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Запропоновано виділення п'яти періодів розвитку законодавства щодо страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: з 1991 року й до сьогодні, останній з яких розпочався в 2012 році з прийняттям Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 року.

Ключові слова: сільськогосподарська продукція, страхування, державна підтримка, періоди розвитку законодавства.

Постановка проблеми. Виробничо-господарська діяльність сільськогосподарських товаровиробників характеризується підвищеними ризиками через вплив на неї природно-кліматичних умов. Задля їх мінімізації використовується механізм страхування, у тому числі сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Відповідні суспільні відносини унормовуються правовими приписами, що в даний час містяться у Законі України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» та інших нормативно-правових актах.

Актуальність теми. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» було прийнято 9 лютого 2012 року, але й до цього часу в національному законодавстві існували окремі правові норми щодо державної підтримки при страхуванні сільськогосподарської продукції. Здійснення аналізу розвитку законодавчого забезпечення відповідних суспільних відносин має важливе теоретичне значення, оскільки це сприятиме вдосконаленню доктринальних уявлень щодо сутності та закономірностей розвитку правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

В наявній аграрно-правовій літературі вивчався широкий спектр правових питань страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [20], а також характеризувався розвиток законодавчого забезпечення такого страхування з виділенням його окремих етапів (періодів), що було зроблено І.В. Горіславською [13]. Проте останнє дослідження було проведено ще у 2011 році, до прийняття Закону України «Про особливості страхування

сільськогосподарської продукції з державною підтримкою». Питання ж розвитку сучасного законодавства щодо страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою комплексно поки що не вивчалися. Викладене свідчить про новизну та актуальність теми наукової статті.

Отже, **метою статті** є характеристика розвитку законодавчого забезпечення страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою в Україні та виокремлення відповідних періодів такого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. З моменту проголошення незалежності України розвиток законодавства щодо страхування, в тому числі у сфері сільського господарства, отримав нові імпульси. З 1991 року держава відмовилася від монополії на проведення страхової діяльності, яка існувала за часів СРСР, що забезпечило появу та зростання кількості страхових товариств, які запровадили нові напрями роботи, розширили перелік своїх послуг. Заснований за радянських часів Держстрах України перетворився на Національну акціонерну страхову компанію «Оранта», мережа відділень якої покривала всю країну [39, с. 274].

Фактично першим вітчизняним нормативно-правовим актом у розглядуваній сфері суспільних відносин був Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування» від 10 травня 1993 року № 47-93 [2], що регулював відносини в сфері страхування і був спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та громадян. Приписи цього Декрету носили загальний характер, тобто врегульовували відносини страхування у всіх сферах суспільного життя, в тому числі і в сільському

господарстві, не визначаючи яких-небудь особливостей страхування сільськогосподарських товаровиробників та його підтримки з боку держави.

Також загальний характер мав і Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР [3], прийнятий згодом на заміну названого Декрету. Проте цей Закон містив окремі норми щодо здійснення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарської продукції. Так, п. 26 ч. 1 ст. 6 розгляданого Закону передбачалося обов'язкове страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень у радгоспах та інших державних сільськогосподарських підприємствах. Звідси, як зазначає В.Ю. Уркевич, таке обов'язкове страхування поширювалося лише на обмежене коло сільськогосподарських товаровиробників – державні сільськогосподарські підприємства, а інші аграрні товаровиробники суб'єктами обов'язкового страхування не були [42, с. 45]. Однак про державну підтримку такого страхування у законодавстві не йшлося.

Більш системно правові норми щодо страхування у сфері сільського господарства були викладені у Законі України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» від 18 січня 2001 року № 2238-III [4]. Цей нормативно-правовий акт містив окремий розділ «Страхування ризиків сільськогосподарського виробництва», до складу якого входила ст. 15, яка регламентувала, що обов'язкове страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень здійснюється державними сільськогосподарськими підприємствами, а стосовно врожаю зернових культур і цукрових буряків – сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності. Аналогічні приписи було включено й до Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР (п. 11 ч. 1 ст. 7), де таке страхування перелічувалося серед видів обов'язкового страхування.

На виконання зазначених законодавчих положень Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 року № 1000 [21] було затверджено Порядок і правила проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності. Цим нормативно-правовим актом було встановлено, що таке обов'язкове страхування проводиться з метою гарантування економічної та продовольчої безпеки держави, створення сприятливих умов для розвитку аграрного сектору економіки, захисту інтересів сільськогосподарських підприємств. Також було визначено суб'єкти та об'єкти страхування, страховий випадок та закріплено перелік страхових ризиків, порядок визначення страхової суми тощо.

Більше того, при розгляданому обов'язковому страхуванні передбачалося й надання певної державної підтримки. Так, згідно з ч. 2 ст. 15 Закону України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» частково страхові платежі з обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень компенсувалися за рахунок Державного бюджету України у розмірі не менше 50 відсотків витрат, понесених сільськогосподарськими підприємствами.

Незважаючи на певне пожвавлення страхування у сфері сільського господарства після прийняття названих нормативно-правових актів, сукупність негативних факторів призвела до того, що механізм страхування у сільському господарстві досконало не працював. Свідченням цього є те, що за 2002–2004 роки площа застрахованих сільськогосподарських

культур в Україні хоча і зросла на 75%, але в загальній структурі становила лише 0,96% [37, с. 68].

Важливе значення у правовому регулюванні страхування у сфері сільського господарства, у тому числі з державною підтримкою, мало прийняття Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV [5]. У первісній редакції цей нормативно-правовий акт містив окремий розділ «Державне регулювання ринку страхування сільськогосподарської продукції (капітальних активів) та Фонд аграрних страхових субсидій». Статтею 10 названого Закону встановлювалися випадки обов'язкового страхування ризиків загибелі (втрати) сільськогосподарської продукції (її частини) та капітальних активів. Таке страхування могло бути комплексним (тобто страхування низки ризиків загибелі (втрати) сільськогосподарської продукції або її частини) або ж індексним (тобто страхування ризику втрати врожаю окремої сільськогосподарської культури у відношенні до усереднених натуральних показників її врожайності на визначеній території за попередні 5 маркетингові періоди) [19, с. 73]. Окрім цього, сільськогосподарські товаровиробники також мали право добровільно застрахувати будь-які ризики загибелі (втрати) своєї сільськогосподарської продукції.

В аграрно-правовій літературі свого часу зверталася увага на те, що ст. 10 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV [5] фактично запроваджено ще один вид обов'язкового страхування – страхування майнових інтересів на організованому аграрному ринку. Проте існувала потреба внесення змін до Закону України «Про страхування» в частині такого виду страхування, оскільки ст. 5 останнього встановлено пряму заборону на здійснення обов'язкових видів страхування, що не передбачені цим Законом [19, с. 70]. У цьому аспекті А.М. Ставітка наголошував на тому, що саме відсутність таких доповнень вказує на наявну колізію двох нормативно-правових актів: Законів України «Про страхування» та «Про державну підтримку сільського господарства України» [38, с. 13].

Відносини щодо здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених сільськогосподарськими товаровиробниками, регламентувалися, зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України «Питання використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу» від 6 травня 2005 року № 325 [22], якою, окрім іншого, було затверджено й Порядок використання коштів державного бюджету, що спрямовуються для здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку.

Також Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV [5] передбачалося створення Фонду аграрних страхових субсидій України, тобто державної спеціалізованої установи для надання страхових субсидій виробникам сільськогосподарської продукції. Статтею 11 Закону передбачалося для формування резервів названого Фонду перерахування державною первинного внеску у розмірі 20 млн гривень. Головною метою його створення було надання страхових субсидій виробникам сільськогосподарської продукції [19, с. 78].

Найвже на той час правове регулювання дало змогу поживити відносини страхування у сфері сільського господарства країни. Фахівці-економісти наводять такі цифри: у 2005 році з Державного бюджету України на компенсацію страхових премій було виділено близько 5,8 млн грн, у 2006 році – 10 млн грн, у 2007 році – 50 млн грн (з них було фактично використано лише 47,8 млн грн)

[17, с. 196, 197]. У 2008 році було заплановано виділення 200 млн грн, але фактично надано лише 72,8 млн грн. Надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки позитивно позначилося на загальному стані страхування сільськогосподарської продукції. Так, у 2008 році обсяг страхових платежів сягнув 155,4 млн грн, збільшившись до цього показника з цифри 12,8 млн грн у 2005 році; кількість укладених договорів за період з 2005 по 2007 роки збільшилась з 910 до 4 397 [36, с. 25].

На жаль, світова фінансово-економічна криза 2008 року вплинула й на зменшення обсягів страхування у сфері вітчизняного сільського господарства. Відобразилися ці негативні явища й у правовому регулюванні відносин страхування у сфері сільського господарства. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції» від 4 червня 2009 року № 1447-VI [6] приписи щодо обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень із Закону України «Про страхування» було виключено, а норми Закону України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» припинили свою дію ще раніше у зв'язку із закінченням терміну його чинності. Тобто з 15 липня 2009 року (дата набрання чинності названого Закону від 4 червня 2009 року) страхування врожаю сільськогосподарських культур в Україні стало необов'язковим. Також згодом Постановою Кабінету Міністрів України «Про визнання такою, що втратила чинність, Постанови Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 року № 1000» від 8 вересня 2010 року № 818 [23] Порядок і правила проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності було визнано такими, що втратили чинність.

Здійснений історико-правовий екскурс питань правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою свідчить про те, що існував доволі невеликий проміжок часу (з 2001 по 2009 роки), коли в Україні здійснювалося обов'язкове страхування врожаю сільськогосподарських культур, багаторічних насаджень, сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Цілком логічно, що після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції» від 4 червня 2009 року № 1447-VI [6] обсяги ринку аграрного страхування значно зменшилися. Існують дані, що за весь 2009 рік сільськогосподарськими підприємствами було застраховано всього 650 – 700 тис. га посівів та насаджень [15, с. 27].

З метою вдосконалення правового регламентування страхових відносин у сфері сільського господарства, надання можливості отримання сільськогосподарськими товаровиробниками державної підтримки у цій сфері правознавцями неодноразово вносилися різноманітні пропозиції, починаючи від потреби прийняття відповідної державної Програми розвитку страхування в аграрному секторі на 10 років [35, с. 84] й закінчуючи прийняттям окремого закону, що регулюватиме питання державної підтримки аграрного страхування [14, с. 13]. Висловлювалися різні міркування щодо такого закону, зокрема його назви, коли пропонувалися, наприклад, такі варіанти: «Про особливості здійснення страхування ризиків сільськогосподарської продукції з державною фінансовою підтримкою» [16, с. 287], «Про державну фінансову

підтримку страхування ризиків сільськогосподарської виробництва» [18, с. 12].

Наведені пропозиції були реалізовані лише у 2012 році, коли з 1 липня 2012 року набрав чинності Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 року № 4391-VI [7]. Одночасно цим нормативно-правовим актом відповідні норми щодо страхування було виключено із Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV [5]. Охарактеризуємо сучасне правове регулювання страхування у сфері сільського господарства України.

Загальні правові засади функціонування страхових відносин закріплені Конституцією України від 28 червня 1996 року [8], Цивільним кодексом України від 16 січня 2003 року № 435-IV [9], Господарським кодексом України від 16 січня 2003 року № 436-IV [10], Законами України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР [3] (в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» від 4 жовтня 2001 року № 2745-III [11]), «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 року № 2664-III [12] тощо. Ці та інші акти законодавства України, незважаючи на їх загальний характер, поширюються й на відносини страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Нарівні із загальним законодавством у розглядуваній сфері суспільних відносин існує й спеціальний нормативно-правовий акт – Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 року № 4391-VI [7]. Цей акт аграрного законодавства містить основні поняття щодо страхування та його державної підтримки, визначає правову базу регулювання відносин страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, принципи такого страхування, закріплює правовий статус суб'єктів страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, вимоги до договору страхування, страховий випадок, встановлює особливості страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, сільськогосподарських тварин, птиці, кролів, хутрових звірів, бджолосімей, риби та інших водних живих ресурсів і тваринницької продукції, правила визначення страхової суми й страхового платежу (страхової премії) за договорами страхування та порядок його сплати, визначення збитку у разі настання страхового випадку при страхуванні рослинницької й тваринницької сільськогосподарської продукції, порядок повідомлення про страховий випадок та оформлення страхового акта, порядок виплати страхового відшкодування, регламентує діяльність страховиків, встановлює правовий статус Аграрного страхового пулу, визначає питання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції тощо.

Очевидно, що Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» має комплексний характер, він регламентує різноманітні суспільні відносини страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Більше того, як обґрунтовано стверджується в юридичній літературі, прийняття названого Закону є позитивним моментом в регулюванні відносин з агрострахування [40, с. 211], важливим є включення до цього нормативно-правового акту положень відносно державного аграрного протекціонізму вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників [41, с. 132].

На виконання приписів Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 року

№ 4391-VI [7] прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів. Серед них, наприклад, можна назвати такі: (а) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових платежів (премій)» від 15 серпня 2012 року № 813 [24], «Про затвердження Порядку визнання ризиків у сільському господарстві катастрофічними та надання і використання бюджетної позики (державної фінансової допомоги) у разі їх виникнення» від 15 серпня 2012 року № 841 [25], (б) спільні Накази Міністерства аграрної політики та продовольства України й Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Про деякі питання здійснення страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 30 жовтня 2012 року № 660/1968, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 26 листопада 2012 року за № 1970/22282 [26], «Про деякі питання здійснення страхування посівів та майбутнього врожаю озимих зернових сільськогосподарських культур з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування» від 21 травня 2014 року № 184/1501, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 2 липня 2014 року за № 715/25492 [27], «Про деякі питання здійснення страхування майбутнього врожаю соняшнику з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування» від 24 вересня 2015 року № 371/2285, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 13 жовтня 2015 року за № 1242/27687 [28], «Про деякі питання здійснення страхування майбутнього врожаю ярих зернових сільськогосподарських культур з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування» від 24 вересня 2015 року № 374/2284, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 13 жовтня 2015 року за № 1235/27680 [29], «Про деякі питання здійснення страхування майбутнього врожаю цукрового буряку з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування» від 10 грудня 2015 року № 472/3050, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 31 грудня 2015 року за № 1672/28117 [30], «Про деякі питання здійснення страхування майбутнього врожаю озимих зернових сільськогосподарських культур з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весняно-літній період вирощування» від 7 квітня 2016 року № 131/718, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27 квітня 2016 року за № 649/28779 [31]; (в) розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Про затвердження Вимог щодо участі страхових компаній (страховиків) у страхуванні сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 жовтня 2012 року № 1671, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 11 жовтня 2012 року за № 1714/22026 [32], тощо. Цими документами закріплюються механізми реалізації окремих приписів Закону шляхом затвердження умов страхування посівів та майбутнього врожаю, стандартних страхових тарифів, форми стандартного договору страхування та страхового акта тощо.

Зважаючи на законодавче запровадження у 2012 році державної підтримки страхування у сфері сільського господарства, фахівці наводять такі цифри, що відображають динаміку його розвитку: загальний обсяг ринку страхування сільськогосподарських культур в Україні 2012 року становив 727 тис. га застрахованих площ, сума страхових платежів сягнула 130,4 млн грн, було укладено 1036

договорів страхування [34, с. 129]. При цьому у 2012 році найбільш активно долучилися до послуг агостраховання сільськогосподарських культур аграрії Вінницької, Полтавської, Донецької, Кіровоградської, Харківської, Дніпропетровської областей. Абсолютним лідером у цьому списку стала Полтавщина, на території якої було підписано 527 договорів, або 27% від загальної кількості договорів по всій Україні [15, с. 6]. У 2103 році загальний обсяг ринку страхування сільськогосподарських культур в Україні склав 869 тис. га застрахованих площ, сума страхових платежів склала 135,4 млн грн. [1, с. 97].

На думку І.В. Горіславської, період сільськогосподарського страхування в Україні за часів незалежності можна поділити на декілька етапів, зокрема: 1) прийняття Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР [3], що регулює відносини у сфері страхування; 2) прийняття Постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності» від 11 липня 2002 року № 1000 [21], «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків» від 23 квітня 2003 року № 590 [33] та Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV [5], який запровадив державне регулювання ринку сільськогосподарського страхування; 3) прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції» від 4 червня 2009 року № 1447-VI [6], який практично скасував обов'язкове страхування у сільському господарстві та його державну підтримку [13, с. 68]. Проте щодо наведених етапів слід звернути увагу на декілька моментів.

Вважаємо, що в цьому випадку слід говорити про певні періоди розвитку законодавства України у сфері страхування сільськогосподарської продукції, а не про їх етапи. Адже періоди характеризуються певною їх протяжністю у часі, а підставою їх виокремлення має бути істотна зміна правового регулювання відносин страхування сільськогосподарської продукції, у тому числі й з державною підтримкою. Більше того, цілком логічно виділяти й ще один період розвитку розглядуваного законодавства, започаткований прийняттям Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 року № 4391-VI.

Висновки. Правове регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою здійснюється нормативно-правовими актами як загального, так і спеціального характеру.

У розвитку правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою можна виокремити такі періоди: а) з 1991 року (з моменту проголошення незалежності України) по 2001 рік, коли державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції законодавчо не була встановлена; б) з 2001 року по 2004 рік, що розпочався з прийняттям Закону України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» від 18 січня 2001 року № 2238-III, яким передбачалася державна підтримка при страхуванні врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень; в) з 2004 року по 2009 рік, заснований прийняттям Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року

№ 1877-IV, який запровадив державне регулювання ринку страхування сільськогосподарської продукції (капітальних активів) та передбачав створення Фонду аграрних страхових субсидій; г) з 2009 року по 2012 рік, коли Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції» від 4 червня 2009 року № 1447-VI було скасовано державну підтримку страхування сільськогосподарської продукції; д) з 2012 року й по теперішній час, що розпочався з прийняттям Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9 лютого 2012 року № 4391-VI як спеціального нормативно-правового акта комплексного характеру щодо страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, на виконання якого затверджено низку підзаконних нормативно-правових актів.

Перспективою подальших наукових розвідок у напрямі порушених проблем може бути використання отриманих результатів у науковій діяльності, а також характеристика правового інституту (субінституту) страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Список використаної літератури:

- Алескерова Ю.В. Удосконалення державної підтримки сільськогосподарського страхування / Ю.В. Алескерова // Облік і фінанси. – 2014. – № 4. – С. 95–102.
- Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 29. – Ст. 320.
- Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
- Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 11. – Ст. 52.
- Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.
- Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 43. – Ст. 638.
- Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 41. – Ст. 491.
- Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
- Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
- Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
- Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 7. – Ст. 50.
- Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.
- Горіславська І.В. Генезис законодавства, що регулює аграрні страхові відносини / І.В. Горіславська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право». – 2011. – Вип. 165. – Ч. 1. – С. 62–69.
- Горіславська І.В. Правове регулювання страхових відносин сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / І.В. Горіславська. – Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – 16 с.
- Горіславська І.В. Правові засади здійснення аграрних страхових відносин : [моногр.] / І.В. Горіславська. – К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2013. – 228 с.
- Домбровський С.Ф. Про деякі правові питання подальшого розвитку страхування в сільському господарстві України / С.Ф. Домбровський // Сучасні тенденції розвитку національного законодавства України : зб. тез міжн. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю створення юрид. ф-туНУБіП (19–20 травня 2011 року, м. Київ) / упор. О.М. Гончаренко. – К., 2011. – С. 285–287.
- Кривошлик Т.Д. Формування механізму сільськогосподарського страхування в Україні / Т.Д. Кривошлик // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – Спец. вип.: Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації. – К. : ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», 2012. – С. 193–200.
- Мушенко В.В. Фінансово-правове регулювання державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.В. Мушенко ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – 20 с.
- Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» / [автори та упорядники В.М. Єрмоленко, А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич] // Бюлетень законодавства та юридичної практики України. – 2005. – № 10. – С. 352 с.
- Науково-практичний коментар Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» / за ред. А.М. Статівки. – Х. : Юрайт, 2013. – 432 с.
- Офіційний вісник України. – 2002. – № 29. – Ст. 1379.
- Офіційний вісник України. – 2005. – № 19. – Ст. 997.
- Офіційний вісник України. – 2010. – № 68. – Ст. 2455.
- Офіційний вісник України. – 2012. – № 66. – Ст. 2704.
- Офіційний вісник України. – 2012. – № 68. – Ст. 2778.
- Офіційний вісник України. – 2012. – № 91. – Ст. 3713.
- Офіційний вісник України. – 2014. – № 56. – Ст. 1539.
- Офіційний вісник України. – 2015. – № 86. – Ст. 2899.
- Офіційний вісник України. – 2015. – № 86. – Ст. 2898.
- Офіційний вісник України. – 2016. – № 5. – Ст. 280.
- Офіційний вісник України. – 2016. – № 40. – Ст. 1522.
- Офіційний вісник України. – 2012. – № 80. – Ст. 3238.
- Офіційний вісник України. – 2003. – № 17. – Ст. 780.
- Пампуха Г.Г. «Підводні камені» страхування ризиків аграрного бізнесу / Г.Г. Пампуха // Юридичний журнал. – 2014. – № 4–5. – С. 128–129.
- Панькова Л.О. Окремі правові аспекти страхування ризиків в сільському господарстві / Л.О. Панькова // Вісник Академії адвокатури України. – 2007. – Ч. 1. – С. 80–85.
- Рубцова Н.М. Проблемні аспекти розвитку агрострахування в Україні / Н.М. Рубцова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 4. – С. 24–32.
- Свістунов О.Г. Роль страхування в управлінні ризиками сільського господарства в Україні та напрямки підвищення його ефективності / О.Г. Свістунов // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 66–70.
- Статівка А.М. Про деякі аспекти правового регулювання ринку страхування сільськогосподарської продукції / А.М. Статівка // Проблеми вдосконалення земельного законодавства та правового забезпечення аграрного виробництва : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (17–18 квітня 2008 року, м. Біла Церква). – Біла Церква, 2008. – С. 13–14.
- Страховання: теорія та практика : [навч.-метод. посіб.] / [Н.М. Внукова, В.І. Успенко, Л.В. Временко та ін.] ; за заг. ред. Н.М. Внукової. – Х. : Бурун Книга, 2004. – 376 с.
- Уркевич В.Ю. Актуальные проблемы реформирования аграрного законодательства Украины / В.Ю. Уркевич // Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы : междунар. науч.-практ. конф. (28–29 марта 2014 года, г. Кишинев) / орг. ком.: В. Бужор и др. – Кишинев, 2014. – С. 210–212.
- Уркевич В.Ю. Новели правового регулювання у сфері страхування сільськогосподарської продукції / В.Ю. Уркевич // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В.Я. Тацій. – Вип. 120. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – С. 126–133.
- Уркевич В.Ю. Правові питання страхування ризиків сільськогосподарського виробництва / В.Ю. Уркевич // Вісник Академії митної служби України. Серія «Право». – 2009. – № 2 (3). – С. 44–48.